

23.11.2006

Dnrot 1515/4/04, 2200/4/04, 2710/4/04 ja 3076/4/04

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Ulla-Maija Lindström

PÄÄTÖS AJONEUVON KÄYTTÖKIELTOA KOSKEVIIN KANTELUIHIN

1 KANTELUT

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan on saapunut tässä päätöksessä selostettujen kantelujen lisäksi lukuisia muitakin kanteluita, joissa on arvosteltu kantelijoiden ajoneuvoille määrättyjä käyttökieltoja. Erityisen kohtuuttomina on pidetty ajoneuvoille niiden edellisten omistajien ajoneuvoveron maksun laiminlyönnin vuoksi määrättyjä käyttökieltoja.

Ajoneuvohallintokeskuksen A:n kanteluun (dnro 1515/4/04) antaman selvityksen perusteella oli todettavissa, että ajoneuvon uudella omistajalla ei ollut käytännössä aina mahdollisuutta selvittää, oliko ajoneuvon edellinen omistaja jättänyt hänelle määrätyn ajoneuvoveron maksamatta. Vasta, kun tieto edellisen omistajan maksun laiminlyönnistä oli kirjautunut ajoneuvoliikennerekisteriin, myös uusi omistaja oli voinut saada siitä tiedon. Kuitenkin ajoneuvon edellisen omistajan laiminlyönnin seurauksena uuden omistajan ajoneuvo oli jo käyttökiellossa ja hänet voitiin ajoneuvoverolain 66 §:n nojalla tuomita ajoneuvoverorikkomuksesta sakkoon. Myöskään ajoneuvoverolain 58 §:ssä säädetty käyttökiellon peruuttaminen erityisistä syistä ei säännöksen sanamuodon perusteella soveltunut näihin tilanteisiin.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Lain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa ja vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

B:n kirjelmän (dnro 2200/4/04), C:n kirjelmän (dnro 2710/4/04) ja D:n kirjelmän (dnro 3076/4/04) sekä edellä todetun johdosta pyysin Ajoneuvohallintokeskukselta selvitystä, millä sen toimenpiteillä ajoneuvon uusi omistaja voisi ilman kustannuksia ja seuraamuksia turvata oikeutensa käyttää omistamaansa ajoneuvoa edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä huolimatta.

2 SELVITYS

Ajoneuvohallintokeskus antoi kantelujen johdosta 12.8.2004 ja 14.2.2005 päivätyt selvitykset.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

A:n ajoneuvon käyttökielto

Ajoneuvohallintokeskuksen selvityksen mukaan A osti 12.2.2004 ajoneuvon. A:n verovelvollisuus tästä ajoneuvosta alkoi luovutuspäivää seuraavasta päivästä 13.2.2004 ja myyjän verovelvollisuus päättyi 12.2.2004. Ajoneuvohallintokeskus maksuunpani myyjälle ajalta 1.1.–12.2.2004 ajoneuvosta ajoneuvoveroa 17 euroa. Veron eräpäivä oli 6.4.2004. A:lle maksuunpantiin ajalta 13.2.2004–12.2.2005 ajoneuvoveroa 95,16 euroa. Veron eräpäivä oli 6.4.2004.

Myyjä laiminlöi ajoneuvoveron maksamisen eräpäivänä 6.4.2004 ja ajoneuvo joutui käyttökieltoon. Tieto maksamattomasta erääntyneestä verosta välittyi ajoneuvoliikennerekisteriin 14.4.2004. A katsasti ajoneuvon 13.4.2004, jolloin katsastus hyväksyttiin, koska tieto maksamattomasta verosta näkyi vasta seuraavana päivänä.

A:n kirjelmän mukaan hän sai Ajoneuvohallintokeskukselta 16.5.2004 päivätyn ilmoituksen, jonka mukaan hänen ajoneuvonsa oli käyttökiellossa erääntyneen veron vuoksi. Ajoneuvohallintokeskuksesta kerrottiin hänelle, että ajoneuvon edellinen omistaja oli jättänyt veron maksamatta. Lisäksi hänelle selvitettiin, ettei veron maksaminen kuulunut hänelle, mutta hän ei saanut käyttää ajoneuvoaan. Luvattomasta käytöstä seuraisi sakkoa ja kilpien poistaminen. A:lle annettiin viitenumero, jolla hän saattoi maksaa erääntyneen veron.

B:n ajoneuvon käyttökielto

B osti 20.5.2004 ajoneuvon. Ajoneuvon myyjälle oli 2.4.2004 maksuunpantu ajalta 1.4.–8.9.2004 ajoneuvoveroa. Veron eräpäivä oli 14.5.2004. Koska myyjä ei ollut maksanut veroa, käyttökielto näkyi rekisterissä 22.5.2004. B teki 28.5.2004 rekisteri-ilmoituksen ajoneuvon omistusoikeuden siirtymisestä. Ajoneuvohallintokeskus maksuunpani tämän tiedon perusteella B:lle ajalta 29.5.2004–28.5.2005 ajoneuvoveroa 46,86 euroa, jonka eräpäivä oli 9.7.2004. Samalla myyjän 14.5.2004 erääntynyt vero kumottiin ja hänelle maksuunpantiin ajalta 1.4.–20.5.2004 ajoneuvoveroa 13 euroa. Myyjän veron eräpäivä oli 9.7.2004. Ajoneuvohallintokeskuksen selvityksen mukaan ajoneuvo oli jo käyttökiellossa ajalla 22.–28.5.2004. Myyjä jätti 13 euron määräisen veron maksamatta ja tieto maksamattomasta erääntyneestä ajoneuvoverosta näkyi rekisterissä 17.7.2004.

B:n kirjelmän mukaan hän oli lainannut ajoneuvoaan tuttavalleen 16.8.2004. Poliisi pysäytti tuttavan ja ilmoitti, että ajoneuvo oli käyttökiellossa

maksamattomien verojen vuoksi. Tästä seurasi rekisterikilpien poisto ja ajoneuvon kuljettajalle 130 euron sakko. Ajoneuvon kuljettaja ei voinut tietää maksamattomasta verosta, koska myöskään B ei siitä tiennyt. B otti yhteyttä Ajoneuvohallintokeskukseen, josta hänelle ilmoitettiin, että ajoneuvon edellinen omistaja oli jättänyt 13 euron veron maksamatta. B maksoi veron ja sai maksukuitin esittämällä takavarikoidut rekisterikilvet poliisilaitokselta.

Helsingin kihlakunnan syyttäjänvirastosta 29.11.2005 saadun selvityksen mukaan B:n tuttavalle annettua rangaistuvaatimusta ajoneuvoverorikkomuksen osalta ei vahvistettu, koska rikosvastuu edellyttää tahallisuutta tai tuottamusta.

C:n ajoneuvon käyttökielto

C osti 6.2.2004 ajoneuvon. Hän ilmoitti rekisteriin merkittäväksi ajoneuvon haltijaksi ja siten verovelvolliseksi X Oy:n. Ajoneuvon edelliselle haltijalle oli maksuunpantu ajalta 1.1.–29.10.2004 ajoneuvoveroa. Veron eräpäivä oli 24.2.2004. X Oy:lle maksuunpantiin ajalta 7.2.2004–6.2.2005 ajoneuvovero 106,50 euroa, jonka eräpäivä oli 6.4.2004. Samalla edellisen haltijan 24.2.2004 erääntyvä ajoneuvovero kumottiin ja hänelle maksuunpantiin ajalta 1.1.–6.2.2004 ajoneuvoveroa 17 euroa. Veron eräpäivä oli 6.4.2004. Ajoneuvon myyjän laiminlyötyä veron maksun Ajoneuvohallintokeskus lähetti 7.6.2004 myyjälle maksumuistutuksen ja X Oy:lle maksamattomuusilmoituksen. C maksoi myyjän veron 12.10.2004. Ajoneuvo oli käyttökiellossa ajalla 14.4.–12.10.2004.

C:n kirjelmän mukaan hän soitti auton ostaessaan Ajoneuvohallintokeskukseen ja tarkasti, oliko ajoneuvosta maksamattomia veroja. Hän sai tiedon, ettei erääntyneitä veroja ollut tiedossa. Kuitenkin hänelle esitettiin jälkeinpäin maksettavaksi edellisen omistajan vero. C kertoi tiedustelleensa Ajoneuvohallintokeskukselta asiaa. Hänelle luvattiin selvittää tilanne ja ottaa myöhemmin yhteyttä. Mitään yhteydenottoa ei kuitenkaan tapahtunut. C ihmetteli, miksi Ajoneuvohallintokeskus ei ollut ryhtynyt saatavan perintään maksuvelvolliselta ja miksi häneen ei otettu yhteyttä, vaikka niin oli luvattu.

D:n ajoneuvon käyttökielto

Y osti 16.9.2004 ajoneuvon myyjältä, joka oli ostanut sen 1.8.2004. Myyjä oli tehnyt omistusoikeuden siirtymistä koskevan ilmoituksen 9.8.2004. Ajoneuvon edelliselle myyjälle maksuunpantiin ajoneuvoveroa 55,64 euroa ajalta 1.1.–1.8.2004. Veron eräpäivä oli 20.9.2004. Ajoneuvo tuli käyttökieltoon 28.9.2004, kun edellinen myyjä ei maksanut 20.9.2004 erääntynyttä ajoneuvoveroa. Ajoneuvo oli käyttökiellossa 14.1.2005 saakka, jolloin Y maksoi erääntyneen maksamattoman ajoneuvoveron. Kun ajoneuvo katsastettiin 31.8.2004, se ei vielä ollut käyttökiellossa.

D:n kirjelmän mukaan poliisi pysäytti hänet 10.11.2004 ja otti ajoneuvosta kilvet pois maksamattomien verojen vuoksi. D:n mielestä häntä johdettiin harhaan, kun ajoneuvo määrättiin käyttökieltoon, vaikka hän oli maksanut veronsa.

Ajoneuvohallintokeskuksen selvitykset

Selvitys 12.8.2004

Ajoneuvohallintokeskuksen mukaan ajoneuvoverolain (1281/2003) 5 §:n mukaan ajoneuvon rekisteriin merkitty omistaja tai rekisteriin merkitty haltija on velvollinen suorittamaan ajoneuvosta ajoneuvoveroa rekisteriin merkityltä omistus- tai haltijuusajalta. Jos rekisteriin on merkitty sekä omistaja että haltija, haltija on verovelvollinen. Lain 8 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan verovelvollisuus alkaa sitä seuraavasta päivästä, kun rekisteriin merkityn ajoneuvon omistaja- tai haltijatieto muuttuu siten, että vero on maksuunpantava uudelle verovelvolliselle. Verovelvollisuus päättyy lain 8 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan sinä päivänä, kun ajoneuvon omistaja- tai haltijatieto muuttuu siten, että vero on maksuunpantava uudelle verovelvolliselle. Tällöin verovelvollisuuden päättyminen edellyttää, että verovelvollisuuden päätymisen perusteesta on tehty ajoneuvojen rekisteröinnistä annetussa asetuksessa tarkoitettu rekisteri-ilmoitus. Ajoneuvon luovutuspäivän verosta vastaa luovuttaja, ja haltijana olemisen viimeisen päivän verosta haltija.

Ajoneuvovero kannetaan lain 13 §:n mukaan verokaudelta, jonka pituus on 12 kuukautta, jollei lain 14 §:n 3 momentista muuta johdu. Ajoneuvovero maksuunpannaan verovelvollisen omistus- tai haltijuusajalta päiväkohtaisena verona. Lain 14 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan verokausi alkaa päivästä, jona 8 §:ssä tarkoitettu verovelvollisuus alkaa. Verokausi päättyy lain 14 §:n 3 momentin mukaan edellä tarkoitettua päivästä alkavan 12 kuukauden ajanjakson viimeisenä päivänä. Lain 14 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan verokausi voi päättyä myös päivänä, jona 8 §:ssä tarkoitettu verovelvollisuus päättyy. Ajoneuvovero maksuunpannaan lain 15 §:n mukaan viipymättä, kun verokausi on alkanut tai kun verotukseen vaikuttava ajoneuvon laadun muutos tai muu verotusta varten tarvittava tieto on merkitty rekisteriin tai muutoin tullut Ajoneuvohallintokeskuksen tietoon. Maksuupano toimitetaan verovelvollista kuulematta.

Veron eräpäivä on ajoneuvoverolain 23 §:n mukaan 42 päivän kuluttua verokauden alkamisesta tai verotuspäätöksen tekemisestä sen mukaan, kumpi niistä on myöhäisempi ajankohta. Jos ajoneuvoveroa ei makseta 23 §:ssä säädettyssä määräajassa, verovelvolliselta peritään veronlisäyksestä ja viivekorosta annetussa laissa (1556/1995) säädettyjen perusteiden mukaan laskettava viivekorko. Viivekorko vuonna 2004 oli 9,5 % kuitenkin vähintään 3 euroa.

Ajoneuvoverolain 25 §:n mukaan Ajoneuvohallintokeskus voi lähettää verosta verovelvolliselle maksumuistutuksen. Maksumuistutusta ei kuitenkaan lähetetä, jos sen lähettämättä jättämiseen on erityisiä syitä. Maksumuistutukset lähetetään noin kahden kuukauden kuluttua eräpäivästä ajoneuvorekisterissä olevaan osoitteeseen. Maksumuistutuksen lähettämisen yhteydessä Ajoneuvohallintokeskus lähettää ajoneuvoveron maksamattomuusilmoituksella tiedon maksamattomasta verosta myös ajoneuvon sen hetkisellem rekisteriin merkitylle omistajalle.

Ajoneuvoverolain 58 §:ssä säädetään käyttökiellosta. Ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä (*käyttökielto*), jollei veroa tai sen eräännyttä osaa ole suoritettu määräajassa. Ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä siinäkään tapauksessa, että ajoneuvon omistus tai hallinta on siirretty muulle kuin verovelvolliselle. Valvojan viranomaisen on otettava käyttökiellossa olevan ajoneuvon rekisterikilvet ja rekisteriote haltuunsa. Poliisi-, tulli- tai rajavartiolaitoksen kirjallisella luvalla saa ajoneuvon kuitenkin kuljettaa hänen määräämänsä paikkaan säilytettäväksi.

Ennen ajoneuvoveron uudistustakin ajoneuvon uusi omistaja tai haltija oli voinut joutua välillisesti vastaamaan jonkin edellisen verovelvollisen aikaisista maksamatta olevista veroista. Hallituksen esityksessä eduskunnalle ajoneuvoverolain (HE 111/2003 vp) todetaan, että järjestely osaltaan vaikuttaa siihen, että verot kertyvät poikkeuksellisen hyvin verrattuna muihin verolipuille kannettaviin veroihin. Vaikka itse verovelka ei siirry verovelvolliselta toiselle, ajoneuvon käyttö voidaan estää, jos ajoneuvosta on veroja maksamatta. Ajoneuvoa ei myöskään voi saada katsastetuksi, jollei veroja makseta. Suoranaisesta uuden omistajan vastuusta ei ole kysymys siksi, että veroa ei voida periä hänen tulostaan tai varallisuudestaan. Esityksessä korostetaan sitä, että tämä ei sinänsä aiheuta ajoneuvon ostajalle uusia lisärasitteita ja että ajoneuvon verojäämät voidaan aina tarkastaa ajoneuvorekisteristä, jos ostajan on syytä epäillä, että veroja olisi ehkä suorittamatta.

Jos ajoneuvosta on eräännyneitä veroja maksamatta, ei ajoneuvoa saa käyttää eikä ajoneuvon määräaikaikatsastusta voida hyväksyä. Katsastuksen suorittaja on määräaikaikatsastusta suorittaessaan velvollinen tarkastamaan, että ajoneuvo ei ole ajoneuvoveron maksamisen laiminlyönnin vuoksi käyttökiellossa. Ajoneuvon katsotaan olevan käyttökiellossa, jos ajoneuvoveron laiminlyönnistä on merkintä ajoneuvoja koskevassa liikennetietojärjestelmässä (LTJ). Tieto maksamattomuudesta välittyy LTJ:ään noin seitsemän (7) päivän kuluessa eräpäivästä.

Uuden ajoneuvoverolain voimaantulua ajoneuvoverot voivat eräännyä pitkin vuotta lyhyiden omistajuuksien perusteella useamman kerran vuodessa. Jos ajoneuvo on vaihtanut haltijaa tai omistajaa viimeisen kahden kuukauden sisällä, on oletettavissa, että ajoneuvolle eräännyy piakkoin tai on jo eräännytynyt veroa maksettavaksi. Tällaisissa tilanteissa tietoja pian eräännyvistä tai eräänntyneistä veroista voi tiedustella Ajoneuvohallintokeskukselta puhelimitse soittamalla ajoneuvoveroneuvon puhelimeen. Autoa ei siis saa käyttää eikä sen katsastusta voida hyväksyä, jos siitä on eräännytynyt veroa maksamatta. Voidakseen käyttää tällaista autoa uuden omistajan tai haltijan on maksettava eräänntyneet verot korkoineen, jos verovelvollinen ei maksa hänelle maksuunpantua veroa.

Ostaja olisi selvityksen mukaan voinut autoa ostaessaan tai auton ostettuaan ottaa yhteyttä Ajoneuvohallintokeskukseen ja tiedustella, millaisella verolipulla autosta maksuunpannaan veroa ja kenelle. Lisäksi autokauppaa tehdessään ostaja ja myyjä voivat kauppasopimuksessa sopia ajoneuvoveron

maksamisesta. Ajoneuvohallintokeskuksen käsityksen mukaan sen toiminnassa ei ollut moitittavaa käsiteltävänä olevassa asiassa.

Selvitys 14.2.2005

Ajoneuvohallintokeskus toteaa, että ajoneuvoverotus otettiin Suomessa uudelleen käyttöön vuonna 1994. Antaessaan keväällä 1993 esityksen laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta (HE 42/1993 vp), jolla autoveroa alennettiin 20 prosentilla, hallitus sisällytti valtioneuvoston pöytäkirjaan lausuman, jonka mukaan lainmuutoksen aiheuttama autoveron tuoton alentuminen oli korvattava ottamalla käyttöön kaikkia autoja koskeva vuotuinen vero. Kun autoveron tuolloin toteutettu alennus oli pysyvä, myös tarve menetetyt verotuoton korvaamiseen oli pysyvä. Laki annettiin pysyvänä verolakina, eikä sen säätämiseen liittynyt jatkuvasti julkisuudessa esillä ollutta tilapäisyyden tarkoitusta. Ajoneuvoverolla on siten korostetusti fiskaalinen tavoite.

Fiskaalisen tavoitteen kannalta ajoneuvovero on tehokas veromuoto siinä mielessä, että vero kertyy varsin hyvin ja verojäämien määrä on vähäinen. Lopullisesti maksamatta jää vain muutama promille maksuunpannuista veroista ennen kaikkea sen vuoksi, että veron laiminlyönnistä seuraa ajoneuvon käytön estyminen ja että ajoneuvoa ei tällöin voi myöskään määräaikaikatsastaa. Muussa verotuksessa ei ole käytettävissä tämän tapaista sanktiota veron laiminlyönnille, mikä osittain selittää sen, että verrattuna muihin verolipuilla kannettaviin veroihin, ajoneuvoveron kertymää voidaan pitää poikkeuksellisen hyvänä. Käytännössä ajoneuvojen verotuksessa ulosottoperinnällä ei ole ollut erityistä vaikutusta veron kertymiseen.

Ajoneuvoverolain 58 §:n 1 momentin mukaan, jollei veroa tai sen erääntynyttä osaa ole suoritettu määrääjässä, ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä (käyttökielto). Ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä siinäkään tapauksessa, että ajoneuvon omistus tai hallinta on siirretty muulle kuin verovelvolliselle. Valvojan viranomaisen on otettava käyttökiellossa olevan ajoneuvon rekisterikilvet ja rekisteriote haltuunsa. Poliisi-, tull- tai rajavartiolaitoksen kirjallisella luvalla saa ajoneuvon kuitenkin kuljettaa hänen määräämänsä paikkaan säilytettäväksi.

Ajoneuvon omistaja tai haltija voi joutua välillisesti vastaamaan jonkin edellisen verovelvollisen aikaisista maksamatta olevista veroista. Vaikka itse verovelka ei siirry verovelvolliselta toiselle, ajoneuvon käyttö sallitaan vasta sitten, kun verovelvollinen tai muu kuin verovelvollinen on suorittanut ajoneuvoveron. Suoranaisesta uuden omistajan tai haltijan vastuusta ei kuitenkaan ole kysymys, sillä veroa ei voida periä hänen tuloistaan tai varallisuudestaan. Vaikka vero maksuunpannaan verovelvollisen omistus- tai hallinta-ajalta, ajoneuvovero on siten viime kädessä ajoneuvokohtainen. Ajoneuvo on käyttökiellossa, vaikka kyse olisi edellisen omistajan tai haltijan maksamatta jättämästä verosta.

Ajoneuvoverolaki rakentuu muutoin vain verovelvollisen omalta omistus- tai haltija-ajalta aiheutuviin velvoitteisiin, mutta lakia säädettäessä haluttiin edelleen säilyttää ajoneuvon käytön estäminen veron maksamattomuuden vuoksi. Tuolloin

korostettiin, että tästä ei sinänsä aiheudu ajoneuvon ostajalle uusia lisärasitteita ja että ajoneuvon verojäämät voi aina tarkastaa ajoneuvoliikennerekisteristä, jos ostajan on syytä epäillä, että veroja olisi ehkä maksamatta. Järjestäytyneessä autokaupassa käytetään vakiosopimuslomaketta, jonka mukaan myyjä vastaa ennen kauppaa syntyneistä verorästeistä. Tämä on omiaan käytännössä helpottamaan ostajan asemaa omistuksen vaihdoksen yhteydessä.

Ajoneuvoverolain 58 §:n 2–5 momenttien nojalla Ajoneuvohallintokeskus voi erityisen painavista syistä kokonaan tai määrääjäksi peruuttaa käyttökiellon tai määrätä, ettei ajoneuvoon sovelleta käyttökieltoa. Ajoneuvon käyttö voidaan sallia ainoastaan, jos 1) tuomioistuin on päättänyt aloittaa maksun suorittamatta jättäjää koskevan saneerausmenettelyn tai velkajärjestelyn, 2) voidaan katsoa, ettei ajoneuvon omistaja tai haltija tiennyt eikä ole voinutkaan tietää suorittamatta olevasta verosta ja ajoneuvon käytön estämisestä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Jos ajoneuvoa koskevassa rekisterissä on ollut ajoneuvon ostajan käytettävissä tieto veronmaksun laiminlyönnistä, ajoneuvon käyttökieltoa ei ilman erityistä syytä peruuteta. Jaksoverotusajalta maksamatta oleva veronsuoritus ei aiheuta ajoneuvon seuraavalle omistajalle käyttökieltoa. Kun ajoneuvosta on lain 5 §:n 5 momentin nojalla maksuunpantu ajoneuvoveroa ajoneuvon anastaneelle henkilölle, ajoneuvon omistajalle tai haltijalle ei aiheudu käyttökieltoa maksamattoman veron vuoksi.

Ajoneuvoverolain 56 §:n nojalla ajoneuvoveron veronkantoviranomaisena toimii Ajoneuvohallintokeskus. Ajoneuvohallintokeskus noudattaa veronkantoviranomaisena ajoneuvoverolakia, jonka säännökset ja menettely veronkannossa perustuvat varsin yksityiskohtaisesti eduskunnan hyväksymään lakiin. Ajoneuvohallintokeskus ei voi näin toteuttaa sitä, että ajoneuvon uusi omistaja voisi ilman kustannuksia ja seuraamuksia turvata oikeutensa käyttää omistamaansa ajoneuvoa edellisen omistajan veronmaksun laiminlyönnistä huolimatta laissa säädettyjä poikkeustilanteita lukuunottamatta. Ajoneuvohallintokeskuksen toimet ajoneuvoveron kantamisessa ovat näin ollen hallintolain 6 §:n oikeusohjeen mukaisesti puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Ne myös suojaavat oikeusjärjestyksen perusteella odotettuja oikeuksia.

Ajoneuvohallintokeskus tarjoaa ajoneuvoveroneuvontaa puhelimitse numerossa 0100 7821, josta asiakas saa palvelua jokaisena päivänä kahdeksasta kahteenkymmeneen. Ajoneuvohallintokeskuksen sopimusrekisteröijillä, muun muassa katsastuspaikoilla, on käytössään tieliikenteen tietojärjestelmä LTJ. Tähän järjestelmään erääntyneen veron aiheuttama käyttökieltomerkintä "uusi ajoneuvovero erääntynyt" välittyy vasta kahdeksantena päivänä eräpäivästä, jotta maksujen saapumiselle Ajoneuvohallintokeskuksen pankkitileille olisi riittävästi aikaa. Sopimusrekisteröijät eivät näe LTJ:stä niitä erääntyneitä veroja, joiden eräpäivästä on kulunut vähemmän kuin kahdeksan päivää, eivätkä maksuunpantuja erääntymättömiä veroja. Siksi heillä on puhelinlinjansa, johon soittamalla he saavat nopeasti yhteyden Ajoneuvohallintokeskuksen veroneuvontaan.

Ajoneuvohallintokeskus on antanut sopimusrekisteröijilleen ohjeen, jonka

mukaan veron tarkastaminen LTJ:n näytöltä ei riitä, vaan aina tulee soittaa myös Ajoneuvohallintokeskukseen ja selvittää ajoneuvon ajoneuvoverojen maksutilanne kokonaisuudessaan. Myös muut sopimuskumppanit on asiassa ohjeistettu. Lisäksi sekä rekisteriotteen ohjeessa että ajoneuvoverolipun mukana olevalla ohjesivulla neuvotaan varmistamaan verot. Sama kehotus on Ajoneuvohallintokeskuksen internet-sivuilla osoitteessa www.ake.fi.

Yhteydenotolla Ajoneuvohallintokeskukseen on siten käytännössä mahdollista selvittää, onko ajoneuvon edellinen omistaja jättänyt hänelle määrätyn ajoneuvoveron maksamatta. Ajoneuvohallintokeskus ilmoittaa tällöin sekä erääntyneiden että maksuunpantujen mutta erääntymättömien verojen olemassaolon ja vielä senkin, jos veroa ei ole voitu vielä maksuunpanna sen vuoksi, että omistusoikeuden siirtymistä ei ole vielä ilmoitettu rekisteriin merkittäväksi. Tällä tavalla uusi verovelvollinen – omistaja tai haltija – saa etukäteen tiedon mahdollisesta käyttökiellosta ja sen alkamisajankohdasta. Ajoneuvohallintokeskus pitää lähtökohtana sitä, että kaikkiin riittävän selkeisiin ja ymmärrettäviin kyselyihin ja tiedusteluihin on vastattava ja täyttää näin hallintolain 8 §:ssä ilmaistun neuvontavelvollisuuden. Viranomaisen ei voi olla vastuussa ohjeiden noudattamatta jättämisen seurauksista. Sellaisiakin ajoneuvoja täytyy voida myydä, joiden ajoneuvovero on laiminlyöty, joten tämä tosiasia on vain otettava kaupankäynnissä ja muussa vastaavassa toiminnassa huomioon.

Ajoneuvoverolain 25 §:n nojalla Ajoneuvohallintokeskus voi lähettää erääntyneestä verosta verovelvolliselle maksumuistutuksen. Maksumuistutusta ei kuitenkaan lähetetä, jos sen lähettämättä jättämiselle on erityisiä syitä. Ajoneuvohallintokeskus lähettää maksumuistutuksen maksamattomasta verosta vasta 60 päivän kuluttua veron eräpäivästä. Tällä viiveellä halutaan mahdollistaa virhemaksujen selvittäminen, ettei lähetettäisi aiheettomia maksumuistutuksia niistä kohdistumattomista veroista, jotka on maksettu jollain tapaa väärin. Samalla, kun maksumuistutus lähtee, ajoneuvon sen hetkinen omistaja saa maksamattomuusilmoituksen eli ilmoituksen siitä, että joku ajoneuvon edellisistä verovelvollisista on laiminlyönyt veron ja ajoneuvo on siis käyttökiellossa.

Ajoneuvoverolain 59 §:n mukaan ajoneuvolain mukaista määräaikaikatsastusta suorittaessaan katsastuksen suorittajan on tarkastettava, että ajoneuvovero on asianmukaisesti suoritettu. Jos erääntynyttä ajoneuvoveroa on suorittamatta, ajoneuvoa ei hyväksytä määräaikaikatsastuksessa. Määräaikaikatsastushetkellä on saattanut kuitenkin olla ajoneuvosta avoimena ajoneuvoveroa, joka ei vielä ole erääntynyt, vaan erääntyy esimerkiksi katsastuksen jälkeisenä päivänä. Näissä tilanteissa verotiedot tulisi aina tarkastaa ajoneuvoveroneuvonnasta.

Edellä mainituin perustein Ajoneuvohallintokeskus katsoo, että se ajoneuvoveroa kantaessaan toimii sekä ajoneuvoverolain että hallintolain mukaisesti.

3.3

Oikeusohjeet

Perustuslaki

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Hallintolaki (434/2003)

Hallintolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.

Hallintolain 2 luvussa säädetään hyvän hallinnon perusteista.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Ajoneuvoverolaki (1281/2003)

Ajoneuvoverolain 1 §:n mukaan Suomessa rekisteröidystä tai Suomessa käytettävästä ajoneuvosta suoritetaan valtiolle ajoneuvoveroa ja ulkomailla rekisteröidyistä Suomessa tilapäisesti käytettävistä ajoneuvoista ajoneuvoverona kannettavaa kiinteää veroa ja kulutusveroa siten kuin tässä laissa säädetään.

Lain 2 §:n 1 momentin mukaan, jollei tässä laissa toisin säädetä, ajoneuvoveron kanton sovelletaan soveltuvin osin, mitä veronkantolaissa (611/1978) tai sen nojalla säädetään, samoin kuin veronlisäyksestä ja viivekorosta annetussa laissa (1556/1995) sekä verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

Ajoneuvoverolain 5 §:n 1 momentin mukaan ajoneuvon rekisteriin merkitty omistaja tai rekisteriin merkitty haltija on velvollinen suorittamaan ajoneuvosta ajoneuvoveroa rekisteriin merkityltä omistus- tai haltijuusajaltaan. Jos rekisteriin on merkitty sekä omistaja että haltija, haltija on verovelvollinen. Jos verovelvollisia on enemmän kuin yksi, he ovat yhteisvastuussa veron suorittamisesta.

Ajoneuvoverolain 8 §:n 1 momentin mukaan verovelvollisuus alkaa: 1) sinä päivänä, kun ajoneuvo ensi- tai uudelleenrekisteröidään tai 2) sitä seuraavasta päivästä, kun rekisteriin merkityn ajoneuvon omistaja- tai haltijatieto muuttuu siten, että vero on maksuunpantava uudelle verovelvolliselle. Pykälän 2 momentin mukaan verovelvollisuus päättyy sinä päivänä, kun 1) ajoneuvo poistetaan rekisteristä ja 2) ajoneuvon omistaja- tai haltijatieto muuttuu siten, että vero on maksuunpantava uudelle verovelvolliselle.

Ajoneuvoverolain 13 §:ssä säädetään verokaudesta. Pykälän mukaan, jollei 14 §:n 3 momentista muuta johdu, ajoneuvovero kannetaan verokaudelta, jonka pituus on 12 kuukautta. Ajoneuvovero maksuunpannaan verovelvollisen omistus- tai haltijuusajalta päiväkohtaisena verona.

Ajoneuvoverolain 14 §:ssä säädetään verokauden alkamisesta ja päättymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan verokausi alkaa 1) päivästä, jona 8 §:ssä tarkoitettu verovelvollisuus alkaa, 2) edellisen verokauden päättymistä seuraavasta päivästä, 3) päivänä, jona rekisteriin ilmoitetaan ajoneuvon muutos veronalaiseksi ajoneuvoksi tai 4) päivänä, jona ajoneuvo muutokatsastetaan tai muutosrekisteröidään veronalaiseksi. Pykälän 3 momentin mukaan verokausi päättyy 1 tai 2 momentissa tarkoitettusta päivästä alkavan 12 kuukauden ajanjakson viimeisenä päivänä tai 1) päivänä, jona 8 §:ssä tarkoitettu verovelvollisuus päättyy, 2) seuraavan verokauden alkamista edeltävänä päivänä, 3) päivänä, jona rekisteriin ilmoitetaan ajoneuvon muutos verovapaaksi ajoneuvoksi, 4) päivänä, jona ajoneuvo muutokatsastetaan tai muutosrekisteröidään verovapaaksi; tai 5) päivänä, josta alkaen 35 §:ssä tarkoitettu oikeus vapautukseen vammaisuuden perusteella on voimassa.

Ajoneuvoverolain 15 §:n mukaan ajoneuvovero maksuunpannaan viipymättä, kun verokausi on alkanut tai kun verotukseen vaikuttava ajoneuvon laadun muutos tai muu verotusta varten tarvittava tieto on merkitty rekisteriin tai on muutoin tullut Ajoneuvohallintokeskuksen tietoon. Maksuunpano toimitetaan verovelvollista kuulematta.

Ajoneuvoverolain 23 §:n mukaan veron eräpäivä on 42 päivän kuluttua verokauden alkamisesta tai verotuspäätöksen tekemisestä sen mukaan, kumpi niistä on myöhäisempi ajankohta.

Ajoneuvoverolain 24 §:n 1 momentin mukaan vero on maksettava rahalaitokseen tai maksuja vastaanottavaan toimipisteeseen sen mukaan kuin veronkantolaissa tai sen nojalla säädetään. Veron maksun yhteydessä on ilmoitettava verolipun viitenumero. Pykälän 2 momentin mukaan, jos ajoneuvoveroa ei makseta 23 §:ssä säädettyssä määräajassa, verovelvolliselta peritään veronlisäyksestä ja viivekorosta annetussa laissa (1556/1995) säädettyjen perusteiden mukaan laskettava viivekorke.

Ajoneuvoverolain 25 §:n mukaan Ajoneuvohallintokeskus voi lähettää erääntyneestä verosta verovelvolliselle maksumuistutuksen. Maksumuistutusta ei kuitenkaan lähetetä, jos sen lähettämättä jättämiseen on erityisiä syitä.

Ajoneuvoverolain 30 §:n 1 momentin mukaan joka osoittaa suorittaneensa erehdyksessä ajoneuvoveroa, on oikeutettu hakemaan suorittamansa määrän takaisin Ajoneuvohallintokeskukselta. Erehdyksenä ei pidetä veron suorittamista siinä tarkoituksessa, ettei ajoneuvon käyttöä estettäisi, tai olosuhteissa, joissa tätä tarkoitusta voidaan pitää ilmeisenä. Pykälän 2 momentin mukaan, jos kaksi tai useampi on suorittanut samasta ajoneuvosta ajoneuvoveroa, liikaa maksettu vero palautetaan hakemuksesta sille, joka ei ole verovelvollinen.

Ajoneuvoverolain 56 §:ssä säädetään viranomaisista. Pykälän 1 momentin mukaan ajoneuvoveron veronkantoviranomaisena toimii Ajoneuvohallintokeskus, kuitenkin siten, että kiinteän veron ja kulutusveron veronkantoviranomaisena toimii tullilaitos. Ahvenanmaan maakunnassa veronkantoviranomaisena on Ahvenanmaan lääninhallitus, johon sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään Ajoneuvohallintokeskuksesta. Pykälän 2 momentin mukaan Ajoneuvohallintokeskus, tullilaitos ja Ahvenanmaan maakunnassa rekisteröityjen ajoneuvojen osalta Ahvenanmaan lääninhallitus toimittavat veron maksuunpanon ja huolehtivat veron perimisestä ja muista verotukseen liittyvistä toimenpiteistä sekä käsittelevät ajoneuvoverotusta koskevat hakemus- ja muut asiat. Ajoneuvohallintokeskus käsittelee kuitenkin myös Ahvenanmaan lääninhallituksen kantamia veroja koskevat lykkäys- ja huojennusasiat.

Ajoneuvoverolain 57 §:n mukaan ajoneuvoverotuksen valvonta kuuluu Ajoneuvohallintokeskukselle sekä poliisi-, rajavartio- ja tulliviranomaisille. Laissa tai asetuksessa määrätyn viranomaisen on valvottava, ettei liikenteessä käytetä tai maasta viedä sellaista ajoneuvoveron alaista ajoneuvoa, josta on erääntynyttä veroa suorittamatta. Ajoneuvohallintokeskus voi antaa muille viranomaisille ohjeita valvonnan suorittamiseksi.

Ajoneuvoverolain 58 §:ssä säädetään käyttökiellosta. Pykälän 1 momentin mukaan, jollei veroa tai sen erääntynyttä osaa ole suoritettu määräajassa, ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä (*käyttökielto*). Ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä siinäkään tapauksessa, että ajoneuvon omistus tai hallinta on siirretty muulle kuin verovelvolliselle. Valvojan viranomaisen on otettava käyttökiellossa olevan ajoneuvon rekisterikilvet ja rekisteriote haltuunsa. Poliisi-, tulli- tai rajavartioviranomaisen kirjallisella luvalla saa ajoneuvon kuitenkin kuljettaa hänen määräämänsä paikkaan säilytettäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan Ajoneuvohallintokeskus voi erityisen painavista syistä kokonaan tai määräajaksi peruuttaa käyttökiellon tai määrätä, ettei ajoneuvoon sovelleta käyttökieltoa. Ajoneuvon käyttö voidaan sallia ainoastaan, jos 1) tuomioistuin on päättänyt aloittaa maksun suorittamatta jättäjää koskevan saneerausmenettelyn tai velkajärjestelyn, 2) voidaan katsoa, ettei ajoneuvon omistaja tai haltija tiennyt eikä ole voinutkaan tietää suorittamatta olevasta verosta ja ajoneuvon käytön estämistä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos ajoneuvoja koskevassa rekisterissä on ollut ajoneuvon ostajan käytettävissä tieto veronmaksun laiminlyönnistä, ajoneuvon käyttökieltoa ei ilman erityistä syytä peruteta.

Ajoneuvoverolain 59 §:n 1 momentin mukaan ajoneuvolain mukaista määräaikaikatsastusta suorittaessaan katsastuksen suorittajan on tarkastettava, että ajoneuvovero on asianmukaisesti suoritettu. Jos erääntynyttä ajoneuvoveroa on suorittamatta, ajoneuvoa ei hyväksytä määräaikaikatsastuksessa.

Ajoneuvoverolain 60 §:ssä säädetään veronkierrosta. Pykälän 1 momentin mukaan jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa.

Ajoneuvoverolain 66 §:n 2 momentin mukaan joka kuljettaa ajoneuvoa, josta on erääntynyttä ajoneuvoveroa suorittamatta, on tuomittava *ajoneuvoverorikkomuksesta* sakkoon. Samoin on tuomittava ajoneuvon omistaja tai haltija, joka on luovuttanut tällaisen ajoneuvon toisen kuljettavaksi.

3.4

Hallituksen esitys (HE 111/2003 vp) uudeksi ajoneuvoverolaiksi

Esityksen yleisperustelut

Esityksessä todetaan voimassa olleesta ja korvattavaksi esitetystä ajoneuvoverolaista (1111/1996), että lain mukaan ajoneuvoveron maksoi se, joka verokauden alkaessa oli auton omistaja. Auto myynti kesken verokauden ei oikeuttanut veronpalautukseen. Myöskään rekisteröidyn ajoneuvon käyttökelvottomuus, epäkuntoisuus tai seisontavakuutus ei poistanut maksuvelvollisuutta. Verokausi oli kalenterivuosi, eli verokausi alkoi 1.1. ja päättyi 31.12. Rekisteriin kesken verokautta tulleen ajoneuvon verokausi alkoi rekisteriin merkitsemispäivänä ja päättyi vuoden viimeiseen päivään.

Esityksessä todettiin ajoneuvoverotuksen fiskaalisista lähtökohdista muun ohella, että ajoneuvoverotus, eli käyttövoimasta riippumaton henkilöautoihin ja pakettiautoihin kohdistuva vuotuinen rekisterissä olon perusteella kannettava verotus, otettiin Suomessa uudelleen käyttöön vuonna 1994. Antaessaan

keväällä 1993 esityksen laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta (HE 42/1993 vp), jolla autoveroa alennettiin 20 prosentilla, hallitus sisällytti valtioneuvoston pöytäkirjaan lausuman, jonka mukaan lainmuutoksesta johtuva autoveron tuoton alentuminen on korvattava ottamalla käyttöön kaikkia autoja koskeva vuotuinen vero. Kun autoveron tuolloin toteutettu alennus oli pysyvä, myös tarve menetetyt verotuotot korvaamiseen oli pysyvä. Laki annettiin pysyvänä verolakina, eikä sen säätämiseen liittynyt jatkuvasti julkisuudessa esillä ollutta tilapäisyyden tarkoitusta. Ajoneuvoverolla oli siten korostetusti fiskaalinen tavoite.

Fiskaalisten tavoitteiden kannalta niin ajoneuvoveroa kuin dieselveroakin on pidettävä tehokkaina veromuotoina siinä mielessä, että nämä verot kertyvät varsin hyvin ja verojämiä määrä on yleensä vähäinen. Lopullisesti maksamatta jää vain muutama promille maksuun pannuista veroista. Tämä johtuu epäilemättä ennen kaikkea siitä, että veron suorittamatta jättämisestä seuraa ajoneuvon käytön estyminen ja että ajoneuvoa ei myöskään voi katsastaa. Muussa verotuksessa ei ole käytettävissä tämän tapaisia sanktioita veron suorittamisen laiminlyönnille, mikä osittain selittää sen, että verrattuna muihin verolipulla kannettaviin veroihin ajoneuvoveron ja dieselveron kertymää voidaan pitää poikkeuksellisen hyvänä. Käytännössä ajoneuvojen verotuksessa ulosottoperinnällä ei ole ollut erityistä vaikutusta veron kertymiseen.

Edelleen esityksen mukaan sekä moottoriajoneuvoverotus että ajoneuvoverotus ovat perustuneet kiinteään kaikille ajoneuvoille yhteiseen verokautteen. Verokautena on kalenterivuosi. Vero on näin ollen eräänäntynyt maksettavaksi periaatteessa samaan aikaan kaikille ajoneuvoille, kuitenkin niin, että varsinainen ajoneuvovero on jakautunut yhteen, kahteen tai neljään erään veron määrästä riippuen. Verokausi on voinut poiketa kalenterivuodesta, jos ajoneuvo tulee rekisteriin kesken vuotta tai poistetaan vuoden aikana rekisteristä.

Kalenterivuoteen perustuva verokausi korvataan ajoneuvokohtaisella 12 kuukauden pituisella verokaudella. Verokausi alkaa siitä, kun ajoneuvoa koskeva ensirekisteröinti taikka omistuksen tai haltijuuden muutostieto kirjataan ajoneuvorekisteriin. Verokauden pituus on periaatteessa 12 kuukautta tästä tapahtumasta. Jos lähtökohtaisesti 12 kuukauden pituisen verojakson aikana kuitenkin vaikkapa ajoneuvon omistaja vaihtuu, vaihdos katkaisee kesken olevan kauden ja samalla alkaa uusi 12 kuukauden verokausi. Laissa ehdotetaan tarkasti lueteltavaksi ne perusteet, jotka aloittavat verokauden eli määrittävät verovelvollisuuden ja samoin myös ne tapahtumat, joihin verokausi voi päättyä ennen 12 kuukauden kauden loppuun kulumista. Jos ajoneuvon omistus ja muut verovelvollisuuteen vaikuttavat tekijät jatkuvat 12 kuukauden kauden jälkeen ennallaan, uusi verokausi alkaa samalle verovelvolliselle automaattisesti, niin kuin vuotuisessa verotuksessa nykyisinkin. Jos verokausi katkeaa, se vero, joka on maksettu 12 kuukauden jäljellä olevalta ajalta, palautetaan sille, joka on sen verovelvollisena maksanut tai tämä määrä käytetään hänen seuraavan ajoneuvonsa hyväksi.

Esityksen mukaan niin ajoneuvoverotuksessa kuin moottoriajoneuvoverotuksessaakin, mukaan lukien sekä varsinaisen

ajoneuvoveron että lisäveron, ajoneuvon uusi omistaja tai haltija on voinut joutua välillisesti vastaamaan jonkin edellisen verovelvollisen aikaisista maksamatta olevista veroista. Vaikka itse verovelka ei siirry verovelvolliselta toiselle, ajoneuvon käyttö voidaan estää, jos ajoneuvosta on veroja maksamatta. Ajoneuvoa ei myöskään voi saada katsastetuksi, jollei veroja makseta. Suoranaisesta uuden omistajan vastuusta ei ole kysymys siksikään, ettei veroa voida periä hänen tuloistaan tai varallisuudestaan. Järjestely on osaltaan vaikuttamassa siihen, että verot kertyvät poikkeuksellisen hyvin verrattuna muihin verolipulla kannettaviin veroihin.

Vaikka ehdotus muutoin rakentuukin vain verovelvollisen omalta omistus- tai hallinta-ajalta aiheutuviin velvoitteisiin, ajoneuvon käytön esto verojäämien vuoksi ehdotetaan edelleen säilytettäväksi. On syytä korostaa, että tämä ei sinänsä aiheuta ajoneuvon ostajalle uusia lisärasitteita ja että ajoneuvon verojäämät voi aina tarkistaa ajoneuvorekisteristä, jos ajoneuvon ostajan on syytä epäillä, että veroja olisi ehkä suorittamatta. Verojäämien vaikutus lisää muutoin henkilökohtaiseen verovelvollisuuteen tietyn ajoneuvokohtaisen piirteen, vaikka kysymyksessä ei olekaan samanlainen vastuu kuin verovelvollisella itsellään on. Järjestäytyneessä autokaupassa käytetään kuitenkin vakiosopimuslomaketta, jonka mukaan myyjä vastaa ennen kauppaa syntyneistä verorästeistä. Tämä on omiaan käytännössä helpottamaan ostajan asemaa omistuksen vaihdoksen yhteydessä.

Hallituksen esityksen perusteluja lakiesityksen 58 §:n käyttökiellolle

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan lakiesityksen 58 §:ssä säädetyn käyttökiellon osalta, että jollei veroa tai sen eräännyttä osaa ole suoritettu, on ajoneuvo käyttökiellossa. Tätä koskevat säännökset vuotuisia veroja koskevissa laeissa uusittiin vuoden 2002 lopussa toteutetun ajoneuvolainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tuo uudistus koski myös ajoneuvon hyväksymistä liikenteeseen ja katsastuksen suorittamista. Asia järjestettiin siten, että verojen ollessa eräpäivien jälkeen maksamatta ajoneuvo on käyttökiellossa. Tämä tarkistetaan katsastuksen yhteydessä eikä käyttökiellossa olevaa ajoneuvoa hyväksytä määräaikaikatsastuksessa. Näin ehdotetaan säädettäväksi myös uudessa laissa. Jos ajoneuvoveroa ei ole suoritettu säädettyssä määräajassa, ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä (käyttökielto). Ajoneuvoa ei saa käyttää liikenteessä siinäkään tapauksessa, että ajoneuvon omistus tai hallinta on siirretty muulle kuin maksuvelvolliselle. Ajoneuvoveron määrännyt viranomainen voi pyytää poliisilta virka-apua käytön estämiseksi. Ajoneuvon käyttö sallitaan vasta sitten, kun verovelvollinen tai muu kuin verovelvollinen on suorittanut ajoneuvoveron.

Edelleen esityksen mukaan laki tarkoittaa sitä, että kun se, joka olematta itse verovelvollinen, maksaa ajoneuvoveron siinä ilmeisessä tarkoituksessa, että ajoneuvo vapautuu käyttökiellosta hänen käytettäväkseen esimerkiksi myöhempänä omistajana, tällaista maksua ei voitaisi pitää aiheettomana suorituksena, jonka voisi hakea takaisin. Asiasta säädetään edellä 30 §:ssä.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi myös menettelystä silloin, kun ajoneuvo

joutuu käyttökieltoon. Valvontaviranomaisen on otettava käyttökiellossa olevan ajoneuvon rekisterikilvet ja rekisteriote haltuunsa. Poliisiviranomaisen, tulliviranomaisen tai rajavartiolaitoksen kirjallisella luvalla saa ajoneuvon kuitenkin kuljettaa hänen määräämänsä paikkaan säilytettäväksi.

Joissakin erityistilanteissa voi olla kohtuullista myöntää käyttökiellosta helpotusta. Tällaisia tilanteita on mahdotonta määritellä ennalta ja tässä suhteessa asia muistutetaan hyvin läheisesti veron huojentamista. Vaikka tämän kaltaiseen poikkeuksien myöntämiseen on suhtauduttava tietyllä pidättyvyydellä, myös ajoneuvoverotuksessa on syytä varautua tämä kohtuullistamiskeinon käyttöön. Ajoneuvohallintokeskus voisi erityisen painavista syistä kokonaan tai määräajaksi peruuttaa toimeenpannun ajoneuvon käyttökiellon tai määrätä, ettei ajoneuvoon sovelleta säännöstä käyttökiellosta. Ajoneuvon käyttö voidaan sallia ainoastaan, jos tuomioistuin on päättänyt aloittaa maksun suorittamatta jättäjä koskevan saneerausmenettelyn tai velkajärjestelyn tai jos voidaan katsoa, ettei ajoneuvon omistaja tai haltija tiennyt eikä ole voinutkaan tietää suorittamatta olevasta verosta ja ajoneuvon käytön estämistä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Jos ajoneuvoja koskevassa rekisterissä on ollut ajoneuvon ostajan käytettävissä tieto veronmaksun laiminlyönnistä, ajoneuvon käyttöä ei ilman erityistä syytä sallita. Tarkoitus on, että käyttökiellosta vapauttamista ei käytettäisi esimerkiksi veronmaksun lykkäyksen myöntämisen vaihtoehtona silloin, kun hakijan erityisolosuhteet edellyttäisivät mahdollisesti maksunlykkäyksen myöntämistä.

Joustavuuden lisääntyminen saattaa käytännössä aiheuttaa erilaisia väärinkäytöstilanteita, joiden estämiseksi verojärjestelmän toimivuus edellyttää ajoneuvoveron maksamattomuuteen kytkeytyvän ajoneuvon käyttökiellon säilyttämistä. Käyttökiellon säilyttäminen tulee olemaan tärkeää esitetyille muutoksille erityisesti verotuottojen kertymisen kannalta. Jo pelkästään veron määrääminen ajoneuvon haltijalle on toimenpide, joka mahdollistaisi veron kiertämisen, ellei veron maksamattomuuteen liity käyttökieltoa. Koska ajoneuvon haltijaksi voidaan käytännössä merkitä kuka tai mikä tahansa varaton henkilö tai yhtiö, on maksamattomaan ajoneuvoveroon liittyvä ajoneuvon käyttökiellon säilyttäminen ehdoton edellytys järjestelmän toimivuudelle.

Hallituksen esityksen perustelut lakiesityksen 66 §:n rangaistussäännöksille

Rangaistus ajoneuvoveron lainvastaisesta välttämisestä ja sen yrittämisestä säädetään rikoslain 29 luvun 1–3 §:ssä. Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi poliisimiehelle mahdollisuus antaa liikenteessä tavattaessa sakko rangaistusmääräysmenettelyssä ajoneuvon kuljettamisesta, jos ajoneuvovero on suorittamatta. Joka kuljettaa ajoneuvoa, josta on erääntynyt ajoneuvoveroa suorittamatta, olisi tuomittava ajoneuvoverorikkomuksesta sakkoon. Samoin olisi tuomittava ajoneuvon omistaja tai haltija, joka on luovuttanut tällaisen ajoneuvon toisen kuljettavaksi.

3.5

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietintö (VaVM 36/2003 vp)

Valiokunta totesi hallituksen esitykseen (HE 111/2003 vp) antamassaan mietinnössä muun ohella, että valiokunta on pannut verotusmenettelyä koskevissa ehdotuksissaan erityistä painoa Ajoneuvohallintokeskuksen esittämille näkökohdille; Ajoneuvoverotukseen liittyvästä työstä arviolta 95 prosenttia hoidetaan yksinomaan koneellisesti ja vain noin 5 prosentissa tapauksista käytetään yksilöllistä harkintaa. Vuosittaisten tapahtumien määrä kasvaa yli kaksinkertaiseksi nykyisestä, arviolta 8,5 miljoonaan tapahtumaan. Verotusmenettelyä koskevien säännösten tulee siten olla sellaisia, että massamenettely voidaan toimittaa tehokkaasti. Koska verotus perustuu käytännössä verovelvollisten itsensä tekemiin rekisteröinti-ilmoituksiin, valiokunta katsoo, että menettelysäännökset täyttävät jäljempänä esitetyin muutoksin myös oikeusturvatarpeet. Oikeusturvan takeena on lisäksi se, että verovelvolliset voivat aina tarkistuttaa verotuksen oikeellisuuden joustavasti esimerkiksi oikaisumenettelyä käyttäen.

Valiokunta totesi edelleen, että hallituksen esitys annettiin budjettilakina ja saatiin eduskunnan käsiteltäväksi 24.10.2003. Ongelmana on ollut esityksen kiireisen käsittelyaikataulun lisäksi se, että uusi järjestelmä on hiottu teknisesti jo niin pitkälle, etteivät useat muutokset ole olleet enää käytännössä mahdollisia. Eduskunta on joutunut hyväksymään siten lainsäädännön ainakin jossain määrin tekniikan ehdoilla. Valiokunta pitää tätä ongelmallisena ja epäsuotavana ja katsoo, että lakiesitykset tulee tuoda eduskuntaan riittävän ajoissa, jotta tekninen suunnittelu voisi nojautua lainsäädäntöön.

Neuvontatarpeen osalta valiokunta lausui, että epätietoisuus lain sisällöstä on valiokunnan käsityksen mukaan ilmeinen. Koska järjestelmä on uusi ja se koskettaa varsin laajaa verovelvollisjoukkoa, valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Ajoneuvohallintokeskus tiedottaa mahdollisimman laajasti uuteen järjestelmään liittyvistä käytännön kysymyksistä ja oikeussuojan takeista.

3.6

Oikeusasiamies Lauri Lehtimajan esitys valtiovarainministeriölle 10.6.1998

Oikeusasiamies Lehtimaja oli erään kantelun (dnro 1700/4/95) yhteydessä kiinnittänyt huomiota käytetyn ajoneuvon uuden omistajan oikeusasemaan moottoriajoneuvoverolain näkökulmasta. Kyseisessä asiassa auton aikaisemman omistajan rekisterimuutosilmoituksen tekemisen ja veron maksamisen laiminlyönnistä oli seurannut se, että kantelijalla ei ollut mahdollisuutta käyttää ostamaansa autoa ennen kuin hän maksoi kyseisen veron. Näin oli siitä huolimatta, että hän ei itse ollut verovelvollinen. Toisaalta, koska hän ei itse ollut verovelvollinen, hänellä ei myöskään ollut samoja oikeussuojakeinoja kuin verovelvollisella.

Oikeusasiamies oli kanteluvastauksessaan todennut, että ajoneuvon uuden omistajan oikeusasema ei hänen mielestään ollut kantelussa mainitussa tilanteessa täysin tyydyttävä. Auton käytön estolla rajoitetaan yksilön mahdollisuutta omaisuutensa käyttöön. Koska julkisen vallan tulee hallitusmuodon 16a §:n nojalla turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, perusoikeuksien rajoitukseen tulisi yleensä suhtautua pidättyvästi. Joskin valtion

verosaatavan turvaaminen oli tässä tapauksessa rajoitusperusteena sinänsä hyväksyttävä, auton käytön estoa koskeva sääntely oli oikeusasiamiehen mielestä moottoriajoneuvoverolain osalta tarpeettoman ehdoton ja voi yksittäistapauksissa johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen.

Edellä kerrottuun tilanteeseen joutuneella auton uudella omistajalla ei näet ollut tosiasiaassa käytettävissään niitä oikeussuojakeinoja, jotka olivat auton luovuttaneen verovelvollisen käytössä, eli verovalitusoikeutta tai mahdollisuutta hakea vapautusta veron maksusta. Näin ollen niissä tilanteissa, joissa auton ostajan voidaan katsoa kohtuudella täyttäneen selonottovelvollisuutensa, tulisi lainsäädännössä varata mahdollisuus luopua hänen kohdallaan auton käytön estosta siten kuin autoverolain 52 §:ssä on säädetty. Pykälän mukaan jos ajoneuvon käyttö on estetty tämän lain säännösten nojalla, veron määrännyt piiritullikamari tai ajoneuvohallintokeskus voi määräämillään ehdoilla hakemuksesta erityisistä syistä määrääjäksi tai kokonaan peruuttaa käytön estämistä koskevan päätöksensä.

Sen vuoksi oikeusasiamies ehdotti valtioneuvostolle, että se sopivaksi harkitsemassaan yhteydessä ryhtyisi toimenpiteisiin moottoriajoneuvoverolain tarkistamiseksi tältä osin.

Moottoriajoneuvoverolain muuttamisesta annetulla lailla 1161/1998, joka tuli voimaan 1.1.1999, moottoriajoneuvoverolain 27 §:ään lisättiin 2 momentti, jonka nojalla Ajoneuvohallintokeskus voi erityisen painavista syistä kokonaan tai määrääjäksi peruuttaa pykälän 1 momentissa tarkoitetun käyttökiellon tai määrätä, ettei ajoneuvoon sovelleta pykälän 1 momenttia. Ajoneuvon käyttö voidaan sallia ainoastaan, jos voidaan katsoa, ettei ajoneuvon omistaja tai haltija tiennyt eikä voinutkaan tietää suorittamatta olleesta verosta ja ajoneuvon käytön estämistä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Jos tieliikenteen tietojärjestelmässä on ollut ajoneuvon ostajan käytettävissä tieto veronmaksun laiminlyönnistä, ajoneuvon käyttöä ei sallita.

3.7

Arviointi

3.7.1

Ajoneuvohallintokeskuksen ilmoitusvelvollisuus ja uuden omistajan selonottovelvollisuus

Ajoneuvoverolain mukaan ajoneuvon rekisteriin merkitty omistaja tai haltija on velvollinen suorittamaan ajoneuvosta ajoneuvoveroa rekisteriin merkityltä omistus- ja haltijuusajaltaan. Verovelvollisuus alkaa sinä päivänä, kun ajoneuvo ensi- tai uudelleenrekisteriöidaan tai sitä seuraavasta päivästä, kun rekisteriin merkityn ajoneuvon omistaja- tai haltijatieto muuttuu siten, että vero on maksuunpantava uudelle verovelvolliselle. Verovelvollisuus päättyy sinä päivänä, kun ajoneuvo poistetaan rekisteristä tai ajoneuvon omistaja- tai haltijatieto muuttuu siten, että vero on maksuunpantava uudelle verovelvolliselle. Laissa säädetään vastaavasti verokauden alkamisesta ja päättymisestä. Vero maksuunpannaan verovelvollisen omistus- tai haltijuusajalta päiväkohtaisena

verona.

Veron eräpäivä on 42 päivän kuluttua verokauden alkamisesta tai verotuspäätöksen tekemisestä, sen mukaan kumpi niistä on myöhäisempi ajankohta. Jos veroa ei makseta säädetyssä määräajassa, verovelvolliselta peritään viivekorko. Ajoneuvohallintokeskus voi lähettää erääntyneestä verosta verovelvolliselle maksumuistutuksen. Ajoneuvoveron perintään sovelletaan, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annettussa laissa säädetään. Sen mukaan verot saadaan ulosottaa ilmaan tuomiota tai päätöstä.

Jos erääntyneitä ajoneuvoveroja ei makseta määräajassa, ajoneuvoa ei saa käyttää eikä ajoneuvon määräaikaikaskatsastusta voida hyväksyä. Ajoneuvo on maksun laiminlyönnin johdosta käyttökiellossa ja tieto siitä tallentuu ajoneuvoliikennerekisteriin. Tieto maksamattomasta verosta välittyy rekisteriin noin seitsemän päivän kuluessa eräpäivästä, jotta maksujen saapumiselle Ajoneuvohallintokeskuksen pankkitileille olisi riittävästi aikaa.

Ajoneuvohallintokeskuksen selvitysten ja ajoneuvoverolain esitöiden mukaan ajoneuvon uusi omistaja voi joutua välillisesti vastaamaan jonkin edellisen verovelvollisen maksamatta jättämistä veroista. Vaikka itse verovelka ei siirry verovelvolliselta toiselle, ajoneuvon käyttö sallitaan vasta, kun verovelvollinen tai muu kuin verovelvollinen on suorittanut ajoneuvoveron. Selvitysten mukaan kysymys ei kuitenkaan ole suoranaisestä uuden omistajan tai haltijan vastuusta, sillä veroa ei voida periä hänen tuloistaan tai varallisuudestaan.

Hallituksen esityksessä ajoneuvoverolaiksi ei ollut arvioitu esityksen suhdetta perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädettyyn omaisuuden suojaan, vaikka esityksen mukainen veron suorittamatta jäämisestä seuraava käyttökielto saattoi johtaa siihen, että ajoneuvon uusi omistaja ei voi käyttää omistamaansa ajoneuvoa toisen henkilön veron maksun laiminlyönnin takia. Esityksessä ei myöskään arvioitu ajoneuvon uuden omistajan asemaa perustuslain 81 §:n 1 momentin kannalta, vaikka esityksen mukaan uusi omistaja saadakseen käyttää omistajamaansa ajoneuvoa saattoi joutua maksamaan verovelvollisen edellisen omistajan veron ja sille määrättävän viivekoron. Uusi omistaja ei kuitenkaan ollut verovelvollinen eikä hänellä ollut käytössään lainkaan oikeusturvakeinoja. Esitys ei ollut perustuslakivaliokunnan arvioitavana. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä (VaVM 36/2003 vp.) moitittiin esityksen kiireistä aikataulua ja todettiin, että lakiesitykset tulee tuoda eduskuntaan riittävän ajoissa.

Lain esitöiden perusteella näyttäisi kuitenkin, että uuden omistajan tietynlainen vastuu edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä olisi sinänsä lainsäätäjän hyväksymä. Näin ollen arvioin lähinnä sitä, ovatko Ajoneuvohallintokeskuksen toimet veron kantamisessa yksilön oikeusturvan ja hyvän hallinnon kannalta arvioituna riittävät ja asianmukaiset.

Ajoneuvohallintokeskus toteaa, että yhteydenotolla Ajoneuvohallintokeskukseen on mahdollista selvittää, onko ajoneuvon edellinen omistaja jättänyt hänelle määrätyn ajoneuvoveron maksamatta. Ajoneuvohallintokeskus ilmoittaa tällöin sekä erääntyneiden että maksuunpantujen mutta erääntymättömien verojen

olemassaolon sekä sen, jos veroa ei ole vielä voitu maksuunpanna sen vuoksi, että omistusoikeuden siirtymistä ei vielä ole ilmoitettu rekisteriin merkittäväksi. Selvitysten mukaan tällä tavalla uusi verovelvollinen – omistaja tai haltija – saa etukäteen tiedon mahdollisesta käyttökiellosta tai sen alkamisesta.

Totean näiltä osin seuraavan.

Ajoneuvon uudelle omistajalle on asetettu erittäin laaja selonottovelvollisuus. Riittävää ei välttämättä ole, että uusi omistaja ottaa yhteyttä Ajoneuvohallintokeskukseen ja tarkastaa, onko ajoneuvolla eräänntyneitä veroja. Myöskään ajoneuvon katsastaminen ja sen yhteydessä tapahtuva verotietojen selvittäminen ei paljasta sitä, että myöhemmin ajoneuvoliikennerekisteriin kirjautuvan veronmaksun laiminlyöntitiedon perusteella ajoneuvo joutuukin käyttökieltoon.

Täyttääkseen selonottovelvollisuutensa uuden omistajan tulee tietää, että edellisen omistajan vero eräänntyy 42 päivän kuluessa verokauden alkamisesta tai verotuspäätöksen tekemisestä ja että tästä noin seitsemän päivän kuluttua ajoneuvoliikennerekisteriin välittyy tieto veronmaksun laiminlyönnistä ja siitä johtuva ajoneuvon käyttökielto. Uuden omistajan tulee siten ottaa yhteyttä Ajoneuvohallintokeskukseen ja selvittää ensin ajoneuvon koko maksutilanne. Jos ajoneuvosta on maksuunpanemattomia tai maksuunpantuja, mutta eräänntymättömiä veroja, ajoneuvon uusi omistaja joutuu siten vielä uudestaan varmistamaan ja tarkistamaan Ajoneuvohallintokeskukselta, onko edellinen omistaja maksanut tämän sittemmin maksuunpannun ja eräänntyneen veron.

Ajoneuvohallintokeskukselta ei kuitenkaan ole saatavissa tietoa edellisen omistajan veronmaksun laiminlyönnistä ja ajoneuvon käyttökiellosta ennen kuin tieto veron maksamattomuudesta välittyy rekisteriin. Tällöin ajoneuvo on kuitenkin jo käyttökiellossa. Näin ollen ainoa keino, jolla ajoneuvon uusi omistaja voi varmasti välttää ajoneuvonsa käyttökiellon, on maksaa varmuuden vuoksi edellisen omistajan ajoneuvovero ennen sen eräänntymistä. Hänellä ei myöskään ole oikeutta saada suorittamaansa määrää takaisin, koska vero palautetaan vain, jos maksu johtuu erehdyksestä. Lain nimenomaisen säännöksen mukaan erehdyksenä ei kuitenkaan pidetä veron suorittamista siinä tarkoituksessa, ettei ajoneuvon käyttöä estettäisi.

Ajoneuvoverolain mukaan henkilö, joka kuljettaa ajoneuvoa, josta on eräänntynyttä ajoneuvoveroa suorittamatta, on tuomittava ajoneuvoverorikkomuksesta sakkoon. Ajoneuvon uusi omistaja käyttäessään omistamaansa ajoneuvoa liikenteessä voidaan siten edellisen omistajan ajoneuvoveron suorittamatta jättämisen vuoksi tuomita ajoneuvoverorikkomuksesta sakkoon.

Ajoneuvon uusi omistaja voi erilaisin edellisen omistajan kanssa tehtävin sopimusjärjestelyin pyrkiä varmistamaan ajoneuvoveron suorittamisen. Mielestäni ajoneuvon uudella omistajalla tulee kuitenkin olla mahdollisuus ilman edellisen omistajan myötävaikutustakin välttää omistamansa ajoneuvon käyttökielto ja saada sitä varten viranomaiselta etukäteen tarvittavat tiedot ja toimintaohjeet.

Pyysin Ajoneuvohallintokeskukselta selvitystä siitä, millä sen toimenpiteillä ajoneuvon uusi omistaja voisi ilman kustannuksia ja seuraamuksia turvata oikeutensa käyttää omistamaansa ajoneuvoa edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä huolimatta. Ajoneuvohallintokeskuksen vastauksen mukaan se ei voi toteuttaa sitä, että uusi omistaja tällaisessa tilanteessa voisi käyttää omistamaansa ajoneuvoa ilman kustannuksia ja seuraamuksia.

Hallintolaissa säädetään hallinnon oikeusperiaatteista. Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Hallinnon palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus edellyttävät, että asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään viranomaisessa siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluja ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Ajoneuvoverolain mukaan Ajoneuvohallintokeskus voi lähettää verosta verovelvolliselle maksumuistutuksen. Ajoneuvohallintokeskuksen selvityksen mukaan sen käytäntönä on, että maksumuistutukset lähetetään kahden kuukauden kuluttua eräpäivästä. Tässä yhteydessä lähetetään maksamattomuusilmoituksella tieto maksamattomasta verosta myös ajoneuvon sen hetkiselle rekisteriin merkitylle omistajalle.

Käsitykseni mukaan hyvän hallinnon kannalta ei ole riittävää, että Ajoneuvohallintokeskus ilmoittaa veron suorittamatta jäämisestä ja siitä johtuvasta käyttökiellosta vasta, kun tämä käyttökielto on jo ollut voimassa kuukausia. Käsitykseni mukaan ajoneuvoveron veronkantokäytäntö ei suojaa hallinnon asiakkaan oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Jotta perustuslaista johdettavat hyvän hallinnon perusteiden asettamat vaatimukset täytettäisiin ajoneuvoverotuksessa, ajoneuvon uudelle omistajalle tulisi mielestäni ilmoittaa mahdollisimman nopeasti edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä ja siitä johtuvasta käyttökiellosta.

Tällöinkin ajoneuvo on lain 58 §:n mukaan jo käyttökiellossa, koska säännöksen perusteella jo maksun laiminlyönti määräajassa aiheuttaa käyttökiellon. Nykylainsäädännön perusteella käyttökielloista ei siis käytännössä voida ilmoittaa etukäteen. Jo voimassa olevasta käyttökiellosta ilmoittamisella mahdollisimman nopeasti eli heti, kun tieto siitä välittyy rekisteriin, on kuitenkin merkitystä ajoneuvon uudelle omistajalle. Näin veron maksun laiminlyönnistä tietämätön uusi omistaja saa tilaisuuden veron maksamalla vapauttaa ajoneuvonsa käyttökiellosta ja välttää yllättävän ajoneuvonsa käytön estämisen.

Eräiden tutkittavani olleiden kanteluiden perusteella useissa tapauksissa myös verovelvollisen oman virheen tai laiminlyönnin johdosta määräytynyt käyttökielto on ollut verovelvolliselle yllättävä ja kohtuuton. Muun muassa eräs

kantelija (dnro 2709/4/06) oli maksanut vuonna 2006 maksuunpannun ajoneuvoveron ajallaan kuitenkin käyttäen edellisen vuoden viitenumeroa. Tällöin maksu kirjautui edellisen vuoden veron liikamaksuksi ja vuoden 2006 vero jäi siten kokonaan maksamatta. Ajoneuvo joutui käyttökieltoon eikä verovelvollisella ollut tietoa siitä. Hänen ja hänen perheensä kesälomamatka oli peruuntua, kun laivasatamassa rajavartija ilmoitti, että vero oli maksamatta ja ajoneuvo käyttökiellossa.

Tällaiset tapaukset osoittavat, että veron suorittamatta jääminen voi johtua monista muistakin syistä kuin veron maksun tahallisuudesta laiminlyönnistä. Mielestäni hyvän hallinnon perusteet edellyttävät, että veron maksun laiminlyönnistä ja siitä johtuvasta käyttökiellosta ilmoitetaan heti myös verovelvolliselle, jotta hänellä on mahdollisuus selvittää ja korjata asia.

Nykyinen käytäntö ja ajoneuvoverolain 66 §:n 2 momentin säännös ajoneuvoverorikkomuksesta voivat johtaa oikeusturvaa vaarantaviin lopputuloksiin. Rikosoikeudellinen vastuu edellyttää tahallisuutta tai tuottamusta. Ajoneuvon uudella omistajalla tai muulla kuljettajalla ei ole edellä todetun mukaisesti aina edes mahdollisuutta tietää kuljettamansa ajoneuvon käyttökiellosta, jolloin hänellä ei ole tuottamustakaan. On ongelmallista, jos rangaistusvastuu jää riippumaan siitä, ymmärtääkö ajoneuvoverorikkomuksesta epäilty vedota tuottamuksen puuttumiseen tai tuleeko se muutoin asian käsittelyssä esiin.

3.7.2

Käyttökielto ja sen peruuttamisen mahdollisuus

Oikeusasiamies Lehtimaja totesi 10.6.1998 valtioneuvostolle tekemässään esityksessä, että tuolloin voimassa olleen moottoriajoneuvoverolain 27 §:ään perustuvalla auton käytön estolla rajoitettiin yksilön mahdollisuuksia omaisuutensa käyttöön. Koska julkisen vallan tuli hallitusmuodon 16a §:n nojalla turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, perusoikeuksien rajoituksiin tuli yleensä suhtautua pidättyvästi. Joskin valtion verosaatavan turvaaminen oli tässä tapauksessa rajoitusperusteena sinänsä hyväksyttävä, auton käytön estoa koskeva sääntely oli oikeusasiamiehen mielestä tarpeettoman ehdoton ja saattoi yksittäistapauksessa johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen. Tähän tilanteeseen joutuneella auton uudella omistajalla ei ollut tosiasiassa käytettävissään niitä oikeussuojakeinoja, jotka olivat auton luovuttaneen verovelvollisen käytössä. Niissä tilanteissa, joissa auton ostajan voitiin kohtuudella katsoa täyttäneen selonottovelvollisuutensa, tuli oikeusasiamiehen mielestä lainsäädännössä varata mahdollisuus luopua hänen kohdallaan auton käytön estosta. Oikeusasiamiehen esityksestä moottoriajoneuvoverolakiin lisättiin tällainen säännös.

Vuoden 2004 alusta voimaan tulleella ajoneuvoverolailla luovuttiin kalenterivuoteen perustavasta verokaudesta, jolloin vero erääntyi verovelvollisten maksettavaksi periaatteessa samaan aikaan. Uuden lain mukaan verovelvollisuus ja verokausi on sidottu ajoneuvon rekisteriin merkittyyn omistukseen tai hallintaan. Omistuksen tai hallinnan vaihtuminen katkaisee

verokauden ja ajoneuvoverot erääntyvät maksettavaksi pitkin vuotta lyhyiden omistusaikojen perusteella useamman kerran vuodessa. Tästä johtuen ajoneuvon uuden omistajan mahdollisuus selvittää edellisen omistajan veron maksun laiminlyöntiä on merkittävästi vaikeutunut. Jos edellisen omistajan vero on erääntynyt vasta omistajanvaihdoksen jälkeen, uudella omistajalla ei käytännössä ole edes mahdollisuutta saada tietoa maksun laiminlyönnistä ennen kuin ajoneuvo on jo käyttökiellossa. Ajoneuvoverolain myötä juuri tällaiset tapaukset ovat yleistyneet.

Ajoneuvoverolain 58 §:n 2 momentin mukaan Ajoneuvohallintokeskus voi erityisen painavasta syystä kokonaan tai määräajaksi peruuttaa käyttökiellon tai määrätä, ettei ajoneuvoon sovelleta käyttökieltoa. Ajoneuvon käyttö voidaan sallia momentin 2 kohdan mukaan vain, jos voidaan katsoa, ettei ajoneuvon omistaja tai haltija tiennyt eikä ole voinutkaan tietää suorittamatta olevasta verosta ja ajoneuvon käytön estämistä voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Pykälän 3 momentin mukaan, jos ajoneuvoja koskevassa rekisterissä on ollut ajoneuvon ostajan käytettävissä tieto veronmaksun laiminlyönnistä, ajoneuvon käyttökieltoa ei ilman erityistä syytä peruuteta.

Ajoneuvoverolain 58 §:n 2 ja 3 momentin nojalla ajoneuvon uudella omistajalla ei tosiasiallisesti ole mahdollisuutta saada käyttökieltoa peruutetuksi. Tämä johtuu siitä, että uusi omistaja voi käytännössä saada tiedon käyttökiellosta vasta, kun tieto edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä on välittynyt ajoneuvoliikennerekisteriin. Tällöin tieto on rekisterissä ostajan käytettävissä eikä käyttökieltoa säännöksen mukaan ilman erityistä syytä peruuteta. Ajoneuvoverolain 58 §:n käyttökiellon peruuttamista koskevat säännökset ovat siten tosiasiallisesti ajoneuvon uuden omistajan oikeusturvan kannalta soveltamisalaltaan lähes merkityksettömiä.

3.7.3

Ajoneuvohallintokeskuksen menettely veron perinnässä

Yhden kantelijan tapauksessa ajoneuvo oli edellisen omistajan veronmaksun laiminlyönnin vuoksi käyttökiellossa 14.4.–12.10.2004 eli miltei kuusi kuukautta. Kuitenkaan Ajoneuvohallintokeskus ei ollut tässä ajassa ryhtynyt veron perintään ulosottoin verovelvolliselta eli ajoneuvon edelliseltä omistajalta. Käyttökielto päättyi vasta, kun kantelija maksoi veron.

Ajoneuvohallintokeskus toteaa selvityksissään, että ulosottoperinnällä ei käytännössä ole ollut vaikutusta veron kertymiseen. Vaikka Ajoneuvohallintokeskuksella on mahdollisuus verojen perinnästä ulosottoin annetun lain nojalla ulosottaa verot verovelvolliselta ilman tuomiota tai päätöstä, se ei oman ilmoituksensa mukaan juurikaan käytä tätä keinoa. Koska ajoneuvolle määrättävä käyttökielto turvaa verosaatavien kertymisen tehokkaasti, Ajoneuvohallintokeskuksella ei näyttäisi olevan pyrkimystäkään verojen perintään verovelvolliselta.

Ajoneuvon uusi omistaja joutuu saadakseen käyttää ajoneuvoaan maksamaan edellisen omistajan laiminlyönnin veron. Uuden omistajan maksua tässä

tarkoituksessa ei lain nimenomaisen säännöksen mukaan pidetä erehdyksenä eikä uudella omistajalla ole siten oikeutta saada maksuaan palautetuksi. Ajoneuvohallintokeskuksella ei siten tästäkään syystä ole tarvetta periä veroa verovelvolliselta, koska sen on jo maksanut ajoneuvon uusi omistaja, jolle veroa ei tarvitse palauttaa.

Ajoneuvoverolain säännösten nojalla ajoneuville määrätään käyttökielto veron suorittamatta jäännin johdosta ja siten myös ajoneuvon edellisen omistajan veronmaksun laiminlyönnin perusteella. Uusi omistaja ei ole verovelvollinen eikä hänellä ole käytössään lainkaan oikeusturvakeinoja. Uusi omistaja joutuu maksamaan edellisen omistajan veron ja sille määrättävän viivekoron saadakseen käyttää omaa ajoneuvoaan. Näin ollen tosiasiallisesti kaikki veronmaksun laiminlyönnin haitalliset seuraamukset kohdistuvat yksinomaan ajoneuvon uuteen omistajaan, joka ei lain mukaan ole kuitenkaan verovelvollinen. Edes silloin, kun uusi omistaja on täyttänyt hänelle asetetun laajan selonottovelvollisuuden, hän ei ilman kustannuksia ja seuraamuksia voi käyttää ajoneuvoaan.

Mielestäni Ajoneuvohallintokeskus ei voi jättää veron kertymistä pelkästään ajoneuvon käyttökiellon vaikutusten varaan. Ajoneuvohallintokeskuksen nykyinen käytäntö, jonka mukaan se lähettää verovelvolliselle maksumuistutuksen noin kahden kuukauden kuluttua veron eräpäivästä, ei ole mielestäni riittävä. Käsitykseni mukaan Ajoneuvohallintokeskuksen ajoneuvoveron kantoviranomaisena tulee pyrkiä ensisijaisesti siihen, että veron maksun laiminlyönnistä vastuussa oleva verovelvollinen ajoneuvon edellinen omistaja maksaa veron. Ajoneuvohallintokeskuksen tulisi siten heti saatuaan tiedon maksun laiminlyönnistä lähettää verovelvolliselle ajoneuvon edelliselle omistajalle maksumuistutus ja sen yhteydessä toteamus käyttökiellosta ja siitä, että vero saadaan periä ulosottoteitse ilman tuomiota tai päätöstä. Tämän jälkeen Ajoneuvohallintokeskuksen tulisi ryhtyä perimään veroa mahdollisimman pikaisesti ulosottoteitse, jotta vero tulisi siitä vastuussa olevan verovelvollisen maksettavaksi.

4

LOPPUTULOS JA TOIMENPITEET

Ajoneuvoverolain mukaan ajoneuvon rekisteriin merkitty omistaja tai haltija on velvollinen suorittamaan ajoneuvosta ajoneuvoveroa rekisteriin merkityltä omistus- ja haltijuusajaltaan. Jos ajoneuvoveroa ei makseta eräpäivään mennessä, ajoneuvo on käyttökiellossa ja sen kuljettaminen on rangaistavaa.

Kohdassa 3.7.1 olen todennut, että ajoneuvon uudelle omistajalle on asetettu erittäin laaja selonottovelvollisuus siitä, onko edellinen omistaja maksanut hänen suoritettavakseen kuuluvan veron. Käytännössä edes siinä tilanteessa, että uusi omistaja on täyttänyt hänelle asetetun erittäin laajan selonottovelvollisuuden, hänellä ei aina ole mahdollisuutta saada tietoa edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä johtuvasta ajoneuvonsa käyttökiellosta ennen kuin se on jo voimassa. Ongelmat liittyvät erityisesti sellaisiin tapauksiin, joissa edellisen omistajan vero eräännyy vasta omistajanvaihdoksen jälkeen. Vuoden 2004 alusta

voimaan tulleen uuden ajoneuvoverolain myötä juuri tällaiset tapaukset ovat yleistyneet.

Nykyisin Ajoneuvohallintokeskus ilmoittaa maksamatta jääneestä verosta uudelle omistajalle vasta noin kahden kuukauden kuluttua veron eräpäivästä. Tällöin ajoneuvo on siis jo ollut käyttökiellossa vastaavan ajan, uuden omistajan siitä mahdollisesti tietämättä. Käsitykseni mukaan Ajoneuvohallintokeskuksen tulisi ajoneuvoveron veronkantoviranomaisena huolehtia siitä, että ajoneuvon uusi omistaja saa tiedon edellisen omistajan veron maksun laiminlyönnistä ja ajoneuvonsa käyttökiellosta mahdollisimman pian. Veron maksun laiminlyönnistä ja käyttökiellosta tulisi mielestäni ilmoittaa ajoneuvon uudelle omistajalle heti, kun tämä tieto välittyy ajoneuvoliikennerekisteriin.

Myös silloin, kun ajoneuvon omistus ei ole vaihtunut, verovelvolliselle tulisi heti ilmoittaa veron suorittamatta jäämisestä ja käyttökiellosta, koska veron suorittamatta jääminen on voinut johtua monista muistakin syistä kuin veron maksun tahallisesta laiminlyönnistä. Tällöin olisi tärkeää, että verovelvollinen voisi selvittää ja korjata asian ennen hänelle yllättävää ja joskus kohtuutonta ajoneuvonsa käyttökieltoa.

Kohdassa 3.7.3 olen todennut, että johtuen ajoneuvon käyttökiellosta ja siitä, ettei ajoneuvon uudella omistajalla ole oikeutta saada maksamaansa edellisen omistajan veroa palautetuksi, Ajoneuvohallintokeskus ei juurikaan peri ajoneuvoveroja käyttäen ulosottokeinoja. Käsitykseni mukaan Ajoneuvohallintokeskuksen velvollisuus on pyrkiä ensisijaisesti siihen, että veron maksaa verovelvollinen ajoneuvon edellinen omistaja. Tämä vuoksi Ajoneuvohallintokeskuksen tulisi heti, kun se saa tiedon veron maksun laiminlyönnistä, lähettää verovelvolliselle ajoneuvon edelliselle omistajalle maksumuistutus ja sen yhteydessä toteamus käyttökiellosta ja siitä, että vero saadaan periä ulosottoteitse ilman tuomiota tai päätöstä. Tämän jälkeen Ajoneuvohallintokeskuksen tulisi ryhtyä perimään veroa mahdollisimman pikaisesti ulosottoteitse, jotta vero tulisi siitä vastuussa olevan verovelvollisen maksettavaksi.

Kohdassa 3.7.1 olen todennut, että ajoneuvon käyttökiellosta ilmoittaminen etukäteen ei nykyisen lainsäädännön mukaan ole mahdollista. Vaikka käyttökiellosta ilmoitettaisiin heti, kun tieto siitä välittyy ajoneuvoliikennerekisteriin, ajoneuvo on jo lain 58 §:n 1 momentin mukaan käyttökiellossa, koska säännöksen perusteella maksun laiminlyönti määrääjassa aiheuttaa välittömästi käyttökiellon.

Esitän valtiovarainministeriön harkittavaksi ajoneuvoverolain 58 §:n 1 momentin muuttamista. Mielestäni veron suorittamatta jäämisestä johtuvasta ajoneuvon käyttökiellosta tulisi ilmoittaa etukäteen uudelle omistajalle ja verovelvolliselle. Tämä edellyttäisi, että käyttökielto tulisi voimaan vasta laissa säädettävän määrääjän kuluttua veron eräpäivästä. Tässä ajassa Ajoneuvohallintokeskuksen tulisi myös kohdistaa veron perintätoimet verovelvolliseen ajoneuvon edelliseen omistajaan. Tällainen muutos ei käsitykseni mukaan vaikuttaisi haitallisesti veron kertymiseen. Joissakin tapauksissa veron kertyminen tosin saattaisi lykkääntyä

tällä ajalla, mutta silloinkin määräajassa maksamatta jätetylle verolle perittäisiin viivekorko. Niissä tapauksissa, joissa veron suorittamatta jääminen on johtunut tietämättömyydestä, ilmoittaminen siitä ja käyttökiellosta pikemminkin päinvastoin edistäisi veron kertymistä.

Kohdassa 3.7.2 olen todennut, että käyttökiellon peruuttamista koskevat ajoneuvoverolain 58 §:n 2 ja 3 momentin säännökset ovat tosiasiasa uuden omistajan oikeusturvan kannalta soveltamisalaltaan merkityksettömiä. Tämän vuoksi esitän niin ikään valtiovarainministeriön harkittavaksi säännösten muuttamista siten, että auton ostajalla tai verovelvollisella olisi todellinen mahdollisuus saada käyttökielto peruutetuksi silloin, kun kieltoa voidaan pitää kohtuuttomana.

Pyydän Ajoneuvohallintokeskusta ja valtiovarainministeriötä ilmoittamaan 15.3.2007 mennessä, mihin toimenpiteisiin käsitykseni ja esitykseni antavat aihetta.